

II. НАУКОВО-ПРАКТИЧНІ ПРОБЛЕМИ РЕКРЕАЦІЇ ТА ТУРИЗМУ

УДК 528.91

Підлісецька І. О., канд. геогр. наук, асист.
Київський національний університет імені Тараса Шевченка
Podlesezka_Irina@ukr.net

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ РОЗРОБКИ ДОСЛІДЖЕННЯ ОБ'ЄКТІВ ІСТОРИКО-КУЛЬТУРНОГО ПРИЗНАЧЕННЯ

Статтю присвячено дослідженню об'єктів історико-культурного призначення. Розглянуто методи, способи та прийоми дослідження різними науками: історією, культурологією, археологією, архітектурою, рекреаційною географією, картографією та ін. Особливу увагу приділено картографічному методу дослідження та використання сучасних ГІС-технологій.

The theoretic-methodological investigation development of historical and cultural study. The article deals with the study of historical and cultural objects. Some methods, means and ways of the study were considered by means of different sciences: history, culturology, archeology, architecture, recreational geography, etc. Special attention was paid to the cartographic technique of study and the use of modern geographic information system technologies.

Вступ. Дослідженням об'єктів історико-культурного призначення (ОІКП) займаються різні науки, які в своїх дослідженнях використовують різноманітні методології, загальнонаукові і спеціальні (конкретних наук) методи, способи і прийоми. Безпосередню зацікавленість об'єктами історико-культурного призначення виявляють такі науки, як історія (в загальному розумінні), культурологія, археологія, архітектура і містобудування, географічні науки, серед яких слід відмітити картографію, рекреаційну географію, рекреалогію, туристичну галузь та ін. Але слід відмітити особливу зацікавленість картографії. Це викликано, по-перше, відсутністю довгий час картографічних досліджень такої тематики, по-друге, набуттям широких можливостей ГІС-картографування та моделювання у великому масштабі та постановкою ряду проблем з цим пов'язаних. Карта супроводжує географічне дослідження на всіх його етапах, виконуючи функцію джерела інформації, документу спостереження, кінцевого результату досліджень.

Аналіз досліджень і публікацій. Особливе місце в сучасній пам'яткознавчій роботі відведене узагальненню досвіду вивчення і збереження культурної спадщини у різні періоди становлення державності [4]. Проблема збереження і відродження пам'яток архітектури стала особливо актуальною в ХХ ст.[15]. У роботі [17] розглянуто методику дослідження та реконструкції ансамблю античного міста на прикладі Херсонеса Таврійського і системний підхід до цього питання. Дослідження архітектурної спадщини, містобудівного устрою та етапів формування архітектурного середовища історичних міст України, узагальнення проблематики і історія питання, опис методики дослідження, практичні заходи щодо забезпечення збереження пам'яток розглянуті у монографії [3].

ОІКП цікавить також географів, як об'єкт суспільно-географічних досліджень. [13, 19]. Ряд робіт присвячено проблемам картографування ОІКП представлені в працях [6]. Розглянуто методи і підходи до картографування етногеокультурних відомостей [14], картографічного моделювання природно-рекреаційного потенціалу регіонів [16]. Дослідження рекреаційно-туристських ресурсів присвячені праці [1-2, 11, 18]. Методологічні розробки в культурології розглянуті в працях [8-10]. В картографії питанням методології присвячено праці Тікунова, Берлянта А.М., картографічному моделюванні і геоінформаційному картографуванню присвячені праці Козаченко Т.І., Пархоменко Г.О., Молочко А.М., Лур'є І.К., Смирнова, Барладіна, Даценко Л.М. Остроуха В.І., Бондаренка Е.Л.

Постановка проблеми. Проаналізувати досвід вивчення методичних розробок, літературних і періодичних джерел на предмет дослідження різними науками об'єкта картографування – пам'яток історико-культурного призначення. На основі проаналізованих методів та методологій, які використовують ці науки при дослідженні ОІКП виділити сполучення принципів та побудувати структурно-графічну модель.

Виклад основного матеріалу. Історія - це розповідь про минулі події, дослідження минулого. Історію можливо розглядати з двох боків, з одного, це історія природи й історія людини, які між собою взаємопов'язані. Викладення матеріалу в історичних дослідження виконують в хронологічній послідовності. У процесі історичних досліджень використовуються загальнонаукові методи наукового пізнання серед яких присутні методи аналізу, опису, синтезу, історичний, метод узагальнення, а серед спеціальних - методи емпіричного характеру, хронологічний метод. Зазвичай вибір методів і прийомів наукового пізнання залежить від обраного об'єкту дослідження. Для картографування ОІКП історія застосовується картографічний метод дослідження, метод графічного моделювання. Також застосовуються можливості сучасних технологій у вигляді геоінформаційного опрацювання отриманої інформації про досліджуємий об'єкт. Особливу роль відіграють допоміжні історичні дисципліни, до яких можна віднести дві спеціальні історичні науки – археологія і етнографія. [21]. ОІКП представляють певний інтерес для історичних досліджень. Оскільки є результатом творчої діяльності людей у різні часи, тобто ОІКП зокрема, виступають предметом дослідження історії.

«Археологія – наука, яка вивчає по речовим джерелам історичне минуле людства.» [8, с.31]. Об'єктом досліджень в археології є археологічні пам'ятники і пам'ятки, які є ОІКП. В археології основним методом наукового пізнання є археологічні дослідження. Розрізняють два види археологічних досліджень: польові і лабораторні дослідження. Археологія виконує задачі первинного опису, систематизації й класифікації знайденого, тобто дослідження археологічних пам'яток археології за допомогою загальнонаукових методів наукового пізнання опису, аналізу, систематизації і класифікації. Серед специфічних методів важливими методами дослідження є стратиграфічний метод, який спрямований на аналіз порядку чергування

культурних шарів, які відклались в результаті певного періоду перебування людини на даному місці і встановлення хронологічного співвідношення цих шарів. Картографічний метод застосовується для представлення отриманої інформації про об'єкт на карті або моделі. Для датування археологічних пам'ятників застосовуються методи природничих наук для датування археологічних пам'яток – калійаргоновий, радіовуглецевий, палеомагнітний, колагеновий, дендрологічний та інші. [22] Також застосовується картографічний метод дослідження для фіксації археологічних досліджень.

Археологічні пам'ятники класифікуються за видами, і до основних пам'ятників відносяться місця поселення (стоянки, городища, селища) і житло, руїни фортець і міст, могильники й окремі поховання, надмогильні і культові споруди, скарби, засоби виробництва і інші давні предмети, малюнки, написи на скелях і каміннях (наскальні зображення). У залежності від цінності й унікальності пам'ятники і пам'ятки можуть бути віднесені до категорії пам'ятників і пам'яток всесвітнього надбання і національного надбання.

До об'єктів історико-культурного призначення слід відносити не лише пам'ятки минулих років (епох), але і сучасні споруди високохудожнього виконання, що мають національне культурне значення. Зокрема до вищеназваних також належать об'єкти архітектури та містобудування.

Архітектура (і містобудування) – це мистецтво створення (проектування і побудови) будинків і споруд, а також інших комплексів, що формують просторове середовище для життя і діяльності людини. Об'єктом дослідження архітектури є архітектурні пам'ятки. Термінологія, яка застосовується в архітектурній науці: пам'ятка художньої культури, пам'ятка архітектури, пам'ятка містобудування, пам'ятки монументального мистецтва, які є ОІКП. Окремим видом пам'яток є пам'ятки історії, хронологічні межі якої сягають найдавніших періодів розвитку суспільства: пам'ятки коммеморативні, пам'ятник.[20, с. 312-313].

При дослідженнях архітектурних об'єктів використовуються універсальні загальнонаукові методи наукового пізнання серед яких представлені пізнавальний, семіотичний, психологічний, порівняльний, історико-культурний, соціальний і економічний методи досліджень. До методів конкретних наук (професійних методів) при дослідженні архітектурних об'єктів застосовують планувальний, композиційний, морфологічний, функціональний, концептуальний, образний, ці методи складають базу досліджень проблем архітектурних об'єктів. Дослідження ОІКП в архітектурі необхідні для подальшого вивчення і створення на їх основі Державного реєстру нерухомих пам'яток України і підготовки та видання «Зводу пам'яток історії та культури України» (багатотомне видання). Також важливим питанням є збереження цих пам'яток, які потребують реставраційних робіт, а також удосконалення системи законів пам'яткоохоронних заходів (прийняття низки законів). Українськими реставраторами виконано багато науково-дослідних і реставраційних робіт за часи незалежної України, накопичено великий досвід, який потребує

представлення доробок за рахунок сучасних можливостей комп'ютерних технологій. Архітектура не лише досліджує об'єкти історико-культурного призначення у пізнавальних цілях, але і створює їх.[3, 24]

«Культурологія – наука про культуру. Предмет культурології – культура як явище, її структура, функції і задачі, історія культури, закономірності й особливості її розвитку, функціонування і взаємозв'язок різноманітних культур у часі й просторі.» [9, с. 2] Культурологія в загальному розумінні це наука про культуру і задачі культурології різноманітні, серед яких присутній аналіз процесів і тенденцій соціокультурного середовища сучасності. Культурологія вивчає культурне життя в різних суспільствах, виділяючи особливості та досягнення основних культурно-історичних типів. [9]

Культурологія представляє собою галузь гуманітарних знань і синтезує філософські, історичні, етнографічні, соціологічні й інші дослідження культури. Однією із задач культурології є вивчення всіх процесів взаємозв'язку людини зі світом природи, світом соціуму і світом фізичного і духовного побуту людини. Предметом дослідження культурології є: штучне середовище, яке створено людиною; мова, як унікальний засіб спілкування між людьми; знання, норми і цінності суспільства; соціальні спільності і соціальні організації; демографічні і етнічні процеси в суспільстві. [8, С.3]

Культурологія - це складна наукова дисципліна, що має ряд самостійних розділів, формується на стику багатьох наук і в зв'язку з цим користується великим спектром методів і принципів в своїх дослідженнях. Серед загальнонаукових методів і прийомів дослідження об'єктів історико-культурного призначення, які безпосередньо цікавлять дослідження, слід відмітити такі методи, як опис, аналіз, систематизація, класифікація, доказ, прогнозування, моделювання, порівняльний метод аналізу, синхронний метод аналізу. В культурології немає узагальнення використання певного ряду методів дослідження за рахунок того, що культурологія в своїх дослідженнях вирішує різноманітні задачі, від яких залежить вибір методів і прийомів. В залежності від об'єкту дослідження культурологія користується широким спектром методів та прийомів: метод історично-порівняльний, історико-генетичний, історико-системний, методами порівняльної лінгвістики, психолінгвістики, етнопсихології, соціальної психології і філософії, антропології, політології. Серед конкретно-наукових (спеціальних) методів в культурологічних дослідженнях застосовуються: метод польової етнографії, метод антропологічних досліджень, інноваційний метод, аксіологічний метод, порівняльно-співставний, синхронний, семіотичний, психологічний, бібліографічний, цивілізаційний методи. [8-10] Отже, культура визначає предмет дослідження штучне середовище створене людиною, до якого відносяться і об'єкти історико-культурного призначення, які розглядаються у різному часі та просторі. Розміщення об'єктів історико-культурного призначення на території виступає об'єктами дослідження географами.

Основними методами наукового пізнання географічних досліджень територій і об'єктів є експедиційні та стаціонарні. Основним засобом виявлення закономірностей в географічних дослідженнях є районування. Також в географії широко застосовуються аналіз, опис, класифікації, математичні, статистичні методи та ін. Особливу зацікавленість ОІКП виявляє туристична галузь географії, рекреаційна географія, рекреалогія. Ці науки досліджують рекреаційно-туристські ресурси (рекреаційні територіальні системи, рекреації, рекреаційні системи) до складу яких відносяться ОІКП.

При дослідженні рекреаційно туристичних ресурсів (РТР) використовують такі методи наукового пізнання: системно-структурний, метод аналізу та синтезу, картографічний, статистичний, типізації та класифікації, суспільно-географічного районування та зонування, порівняльно-географічний, метод сучасних комп'ютерних технологій. [1] Туристи використовують один із поширених методів це аналіз архітектурно-історичних РТР, який проводиться по кількісним показникам. Також застосовується метод кількісного та якісного аналізу в історико-географічних дослідженнях РТР.

Структура основних типів РТР складається з природних, природно-антропогенних, суспільно-історичних до складу яких входять архітектурно-історичні. [1]. Класифікації пам'яток історико-культурного призначення, які представляють значну рекреаційну цінність цих об'єктів для туристів за такими ознаками, як класифікація за ступенем збереженості, за хронологією (час спорудження), за призначенням: всесвітнє (ЮНЕСКО), європейське, загальнонаціональне (державне), регіональне (обласне) або місцеве значення. Картографування РТР, у тому числі ОІКП, передбачає з огляду туристів, розробку картографічних умовних знаків ОІКП, їх систематизацію, узагальнення, якої на даному етапі не достатньо розроблені. Поступово, а деяких моментах і стрімко, розширюється тематика туристських карт та відображення РТР за допомогою сучасних ГІС- технологій у вигляді картографічних моделей.[1, с. 43]

Дослідженням ОІКП займається також така наука, як рекреаційна географія.

Об'єктом дослідження рекреаційної географії є рекреаційні територіальні системи (РТС) різної ієрархії та типу [2, с. 17]. Рекреаційна географія, як наука сформувалась в процесі організації рекреаційної діяльності і носить комплексний характер. В рекреаційній географії є поняття про рекреаційну систему до якої відносяться ОІКП. Рекреаційна географія в дослідженнях ОІКП використовує загальнонаукові методи аналіз і синтез, опис, історичний, метод класифікацій, математичний і порівняльний, системний підхід. Серед методів конкретних наук можна відзначити картографічний, математичного (картографічного) моделювання, аналітико-статистичний і т.д. [2, с.16].

Серед видів рекреаційних ресурсів, туристи, виділяють культурно-історичні ресурси. До ОІКП туристи відносять пам'ятки історії та культури,

які більше всього приваблюють потенційних користувачів рекреаційно-туристських ресурсів. У залежності від основних ознак (видів) історико-культурні пам'ятки і пам'ятники поділяються на п'ять основних видів: пам'ятки історії, археології, містобудування і архітектури, мистецтва, монументальні. Всі ці об'єкти використовуються в пізнавально-культурній рекреації і підрозділяються на рухомі і нерухомі [11, с.92-94].

«Рекреалогія є міждисциплінарна наука, яка займається вивченням рекреаційних проблем» Об'єктом рекреалогії виступає рекреаційна система, до складу якої відносяться ОІКП [18, с. 7-8]. В рекреалогії для розв'язання задач застосовуються методи наукового пізнання теоретичного, методичного, конструктивного рівня. Серед загальнонаукових методів дослідження наукового пізнання використовуються: системний метод, метод аналізу, метод синтезу. Також використовуються методи дослідження суміжних наук до рекреалогії, серед яких присутні методи географічних наук: картографічний і експедиційний методи; суспільних і медико-біологічних наук: балансовий, соціологічні опитування і анкетування, психологічні вимірювання, також застосовується метод моделювання і математико-статистичний метод [18, с.16]. В дослідженнях рекреалогії – застосовуються різні методологічні підходи. Серед рекреаційних ресурсів, що є частиною рекреаційної систем і є об'єктом рекреалогії, в своїх дослідженнях приділяють особливу увагу історико-культурним ресурсам (пам'яткам історико-культурної спадщини), які є важливим джерелом інформації про історію минулих поколінь для нащадків [18, с.133-146].

У картографії при дослідженні ОІКП використовують загальнонаукові та спеціальні методи. Серед загальнонаукових можна виділити метод аналізу і синтезу, метод моделювання, метод класифікації, системний підхід, порівняльний метод. Серед методів конкретних наук математичний метод (прийоми математичного аналізу), географічний метод, який спрямований на аналіз взаємозв'язку речей і явищ у просторі, польове картографування, картографічний метод, метод картографічного моделювання, геоінформаційний, аерокосмічний, дистанційний методи [7, с. 9]. Порівняльний метод сполучається з картографічним та історичним, спираючись на різну інформацію – карти, знімки, матеріали польових зйомок, архівні дані тощо. Використання математичних методів в картографічному моделюванні стрімко розвиваються завдяки ГІС-технологіям. Також в картографічних дослідженнях застосовуються методи дедукції та індукції для картографічного моделювання [7, с. 10]. Геоінформаційні метод є сучасним системним методом вивчення навколишнього географічного простору (середовища). Матеріали дистанційного зондування Землі (ДЗЗ) використовуються в геоінформаційних системах (ГІС) давно, за рахунок можливостей отримувати оперативну інформацію у вигляді аеро- і космічних знімків, що дає можливість формувати та поповнювати геоінформаційні бази даних. Отже, стає доцільним використовувати одночасно геоінформаційні та аерокосмічні методів в картографічних дослідженнях.

У нашому науковому дослідженні були застосовані різноманітні прийоми та методи для отримання комплексної 3D моделі об'єкта. Основним науковим методом дослідження є метод картографічного моделювання, який є на сьогоднішній день одним із широкоживаним в різних наукових дослідженнях. Види картографічного моделювання на сучасному етапі застосування в наукових дослідженнях є дуже різноманітними, їх вибір залежить від поставленої мети, об'єкта, технічних засобів та ін.

50

Структурно-графічна модель побудована у вигляді концентричних кіл різного діаметру. У центрі подано ОІКП, які досліджують обрані в моделі науки: історія, археологія, архітектура і містобудування, культурологія, географічні науки, серед яких представлені: картографія, рекреаційна географія, рекреалогія і туристична галузь. Модель «поділена умовно» на три рівні. Перший рівень, це застосування загальнонаукових методів пізнання при дослідженні об'єкта обраними науками. Другий рівень - це використання методів наукового пізнання конкретно до кожної науки. Третій рівень - це застосування різноманітних класифікацій цими науками при дослідженні.

Таким чином, структурно-графічна модель була побудована, щоб прослідкувати використання обраними науками однотипних методів наукового пізнання, в їхніх дослідженнях ОІКП. Аналіз таких підходів дозволить більш повною мірою змодельовати, застосовуючи картографічний метод дослідження ОІКП в нашому дослідженні.

1. Бейдик О.О. Начально-методичний комплекс дисципліни «Рекреаційна географія» для студентів спеціальності «Туризм», спеціалізації «Міжнародний туризм». 2-е вип., доп. і розш. – К.: ВГЛ «Обрій», 2008. – 159 с. 2. Бейдик О.О. Начально-методичний комплекс дисципліни «Рекреаційна географія» для студентів спеціальності «Туризм», спеціалізації «Міжнародний туризм». 2-е вип., доп. і розш. – К.: ВГЛ «Обрій», 2008. – 159 с. 3. Вечерський В.В. Спадщина містобудування України: Теорія і практика історико-містобудівних пам'яток охоронних досліджень населених місць.- К.: НДІТІАМ, 2003. – 560с. 4. Гаврилюк С.В. Становлення й розвиток історичного пам'яткознавства Волині, Холмщини і Підляшшя (XIX - початок XX ст.): Автореф. дис... д-ра іст. наук: 07.00.01 / Чернів. нац. ун-т ім. Ю.Федьковича. — Чернівці, 2003. — 39с.—укр. 5. Денисенко О.А. Охорона і збереження пам'яток історії та культури в Українській державі (1918 р.): Автореф. дис... канд. іст. наук: 07.00.01 / Київ. нац. ун-т ім. Т.Шевченка. — К., 2002. — 19 с. — укр. 6. Ельчанинов А.И. Карты культурного и природного наследия России/ Проблемы непрерывной географической освіти і картографії: Збірник наукових праць. – К.: Інститут передових технологій, 2005. – Випуск 5. – С.79-81. 7. Козаченко Т.І. та ін. Картографічне моделювання: Навчальний посібник/ Т.І.Козаченко, Г.О. Пархоменко, А.М. Молочко; Під ред. А.П.Золовського. – Вінниця: Антекс-У ДТД, 1999. – 328с. 8. Кононенко Б.И. Культурология в терминах, понятиях, именах. Справочное учебное пособие: М.: Изд-во «Щит-М», 1999. – 406с. 9. Культурология. История мировой культуры: Учебн. Пособие для вузов/ А.Н.Маркова, Л.А.Никитич, Н.С. Кривцова, и др.; Под ред. Проф. А.Н.Марковой. – М.: Культура и спорт, ЮНИТИ, 1995. – 224с. 10. Культурология. XX век. Энциклопедия. Т. 1. – СПб.: Университетская книга; ООО «Алетейя», 1998. – 447с. 11. Кусков А.С. Рекрационная география: Учебно-методический комплекс/ А.С.Кусков, В.Л. Голубева, Т.Н. Одинцова.- М.: Флинта:МПСИ, 2005. – 496 с 12. Мороз С.А., Онопрієнко В.І., Бортник С.Ю. Методологія географічної науки: Навч.посібнику – К.: Заповіт, 1997. – 333с. 13. Поливач К. А. Культурна спадщина та її вплив на розвиток регіонів України (суспільно - географічне дослідження): автореф. дис... канд. геогр. наук: 11.00.02 / НАН України; Інститут географії. — К., 2007. — 24с. 14. Ровченко І.І. Підходи до картографування етногеокультурних відмінностей. //Національне картографування: стан, проблеми та перспективи розвитку: Збірник наукових праць /Відп. за вип. А.А.Москалюк. – К.: ДНВП «Картографія», 2008. – Вип.3- С.183-185. 15. Романовський В.С. Розвиток пам'яткознавства на Харківщині в XIX - на початку XX ст.: Автореф. дис... канд. іст. наук: 07.00.01/ Харк. нац. ун-т ім. В.Н.Каразіна. — Х., 2007. — 19 с.— укр. 16. Руденко В.П., Куліш В.І., Хохмутх З., Руденко С.В. Оцінювання та картографічне моделювання природно-рекреаційного потенціалу регіонів України та Словатчини //Національне картографування: стан, проблеми та перспективи розвитку: Збірник наукових праць /Відп. за вип. А.А.Москалюк. – К.: ДНВП «Картографія», 2008. – Вип.3- С.185-189. 17. Снітко І.А. Методика реконструкції античного міста (на прикладі Херсонеса Таврійського): Автореф. дис. канд. архіт.: 18.00.01/ Харк. держ. техн. ун-т буд-ва та архіт. — Х., 2005. — 19 с. — укр. 18. Стафійчук В.І. Рекреалогія. Навчальний посібник. К.: Альтерпрес, 2006. – 264 с. 19. Топчієв О.Г. Суспільно-географічні дослідження: методологія, методи, методики: Навчальний посібник. – Одеса: Астропринт, 2005. – 632 с. 20. Тимофієнко В.І. Архітектура і монументальне мистецтво: Терміни та поняття. – К.: Вид-во Інституту проблем сучасного мистецтва, Головкиївархітектура, 2002. – 472с. 21. Украинская Советская Энциклопедия. Т.1. К.: Главня редакция Украинской Советской Энциклопедии. – 1980. – С.264. 22. Украинская Советская Энциклопедия. Т.4. К.: Главня редакция Украинской Советской Энциклопедии. – 1980. – С.356-358. 23. Ярошенко Є.С. Формування системи охорони культурних цінностей в Україні (XIX - поч. XX ст.): Автореф. дис... канд. іст. наук: 07.00.01 /

УДК 911.3

Редько Т. В. асп.
Київський національний університет імені Тараса Шевченка
vr.tatiana@gmail.com

МЕТОДОЛОГІЯ БІХЕВІОРИСТСЬКИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

У статті висвітлені проблеми, пов'язані з розробкою методології кількісної оцінки якісних показників сприйняття людиною геоінформаційного середовища. На основі авторського дослідження запропоновані найбільш ефективні методи та їх характеристика.

The article spotlights problems connected with methodology development of quantitative estimation for qualitative exponents of perception of geo-informational environment. On the ground of author's research are presented most efficient methods and its characteristics.

Історичний розвиток географії привів до гуманізації, антропоцентричності наукових досліджень. Лавиноподібний розвиток людства зумовлює збільшення об'єму інформаційних потоків та вимагає найновіших підходів до вивчення взаємодії людини та середовища. Якщо у 70-ті рр. ХХ ст. обсяг інформації подвоювався кожні 5-7 років, то вже в 90-ті – щорічно! Таким чином, людство одночасно постає і регенератором інформації, і «продуктом» її дії. Інформаційний масив збільшує навантаження та щільність географічного простору, в зв'язку з цим постає теза про те, що людство живе не стільки в географічному, скільки в інформаційному або гео-інформаційному просторі, де інформація визначає структуру соціальної діяльності і без перебільшення виступає вагомим фактором у життєдіяльності людини. Найяскравіше це явище спостерігається у рекреаційно-туристських системах (РТС), розвиток яких знаходиться у прямій залежності з обсягом та якісними характеристиками інформації.

Таким чином постає необхідність керування цим процесом, яке не можливе без виявлення законів та закономірностей географії поширення та інтерпретації інформаційних потоків.

Дослідження цієї надзвичайно цікавої проблематики вимагає не менш складної та різноманітної методології. Міждисциплінарний характер даного питання об'єднує як загальнонаукові так і спеціальні методи, запозичені з соціології, психології, культурології та багатьох інших наук.

Український академік Глушков В.М. говорив про те, що інформацію несуть не лише заповнені літерами сторінки книг або людська мова, але і сонячне світло, гірські хребти та водоспади... Іншими словами, інформація як властивість матерії створює уявлення про її природу, структуру, впорядкованість, розмаїття та ін. вона може існувати вічно, її можна накопичувати, зберігати та переробляти.

Найвідоміші теорії сприйняття людиною середовища пройшли еволюцію від географічного детермінізму (Бокль, Монтеск'є) до *Геиштальт-*